

Utvärdering av projektet

Lokal mat

för turism och förädling.

Hushållningssällskapet i Dalarna Gävleborg 2004-2006.

FoU-Centrum Söderhamn
Forskning för lokal och regional utveckling

Lotta Svensson , fil. dr.

Utvärdering av projektet "Lokal mat för turism och förädling". *Hushållningssällskapet i Dalarna Gävleborg 2004-2006.*

Lotta Svensson, FoU-Centrum Söderhamn

Projektet syfte är att arbeta vidare utifrån de erfarenheter som det tidigare projektet "Lokalproducerade livsmedel i Dalarna och Gävleborg" givit, för att stärka förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen, såväl för nya som etablerade företag. Detta ska ske bl a genom ökad samverkan, ökad tillverkning av nischprodukter, utveckling av nya former för försäljning och distribution, ökad användning av IT.

Utvärderingens mål och metoder

Enligt överenskommelse med Hushållningssällskapet kommer denna utvärdering att fokusera på producenternas uppfattning om projektets verkningskraft i fråga om utveckling och tillväxt av deras företag. Utvärderingen syftar till att utröna producenternas bedömning av vilken betydelse kurser, nätverk och klusterbildningar haft samt tillgänglighet och stöd från projektledningen. Utvärderingen siktar till att utröna projektets roll för de framtidsutsikter som företagen hyser, och om projektets betydelse för den dagliga verksamhetens inriktning och utveckling. Utvärderingen syftar också till att ta reda på vilka behov som finns framgent inför en eventuell permanentning av projektet i form av ett resurscentrum för småskalig livsmedelsproduktion.

Undertecknad utvärderare har, vid intervjuer och samtal, tagit del av synpunkter som framförts av individer och grupper som på olika sätt deltagit i aktiviteter knutna till projektet. Några av deltagarna har föreslagits av projektledningen, andra har mera slumpmässigt valts ut från deltagarlistor. Vid gruppssammankomsterna har en kontaktperson samlat de personer som uppfattats som berörda och som varit intresserade av att komma. Ett 25-tal individer har på olika sätt varit delaktiga vid utvärderingsarbetet.

Denna typ av utvärdering är kvalitativ och inleds med att presentera synpunkter som framförts i de intervjuer som gjorts. Utvärderingen visar en bredd av åsikter där uppfattningarna hos de berörda ibland är likartade men ibland också helt olika, och mot slutet sammanfattar jag utifrån min tolkning och utifrån tendenser som möjligen kan vara mer generella.

Verksamhet

För en beskrivning av verksamheten hänvisas till projektets slutrapport. Målsättningen för verksamheten presenteras bl a på följande sätt på projektets hemsida (www.hush.se/mitt):

”Arbetet i projektet är styrt av producenternas behov, problemställningar och önskemål. Behovet av utveckling för respektive verksamhet styr innehållet i aktiviteterna. Det kan handla om marknadsföring, utbildningar, föreläsningar, studieresor, enskild rådgivning, samarbete med olika branscher som exempelvis turism, handel och restaurang”

”Projektet vänder sig främst till små och mindre livsmedelsföretag med en tydlig lokal identitet”.

Deltagarnas synpunkter på projektets genomförande

Målgruppen för projektet är en mycket spridd skara. En del lever redan nu på sin matproduktion, andra står i begrepp att kanske göra ett försök

att försörja sig på detta medan en annan grupp hyser ett stort intresse men kanske inte har någon större produktion. Och så alla varianter där emellan. En av de intervjuade säger så här: ”Jag kan inte tänka mig en spretigare grupp att företräda. Det handlar ju inte bara om storleken på produktionen utan också om stora olikheter i vad som produceras och vilka krav som ställs på detta.”

Åsikterna och synpunkterna kring detta projekt har visat sig vara mycket spridda. Några av de intervjuade upplever att de känt sig tillhöra projektets kärna och att de haft stor utbyte av just detta projekt. ”Det är definitivt det bästa hittills i vårt län”. ”Äntligen har det funnits en samlande kraft”.

Men det finns å andra sidan i flera av de intervjuer som gjorts en osäkerhet om vilket projekt just detta om ”Lokal mat” är. Det råder en förvirring om vilket projekt som är vilket, och många menar sig bara ha varit med i utkanten i detta projekt. ”Jag har nog bara varit med på en kurs som de arrangerat” är en vanlig kommentar.

Projektledare

Projektledaren uppfattas som inspirerande och som någon som uppskattar det arbete som läggs ned och som förstår de lokala producenternas villkor. Man uppfattar också att hon förmår entusiasmera och lyfta fram betydelsen av den lokala matproduktionen. ”Det hon håller i brukar bli redigt och bra.” ”Av henne har vi fått ovärderligt stöd och många bra tips.”

Även hos dem som är oklara över sin delaktighet i projektet blir det klarare då det framgår att det är Anita Hörnstein som är projektledare. ”Jo, just det, hon var här och pratade med oss en gång”, är då den vanligaste kommentaren. Ofta sedan följt av positiva omdömen om projektledaren: ”Vilken inspiratör!” ”Hon är en pärla!” ”Tänk vad många bra exempel och historier hon kan berätta om”.

Kritik framförs framför allt mot att arbetet främst skett genom just enstaka nedslag hos t ex olika nätverk, och att ”vi lämnas ensamma

med det mer sega utvecklingsarbetet, där vi skulle behöva någon som tvingade oss att följa upp om vi gjort det vi kommit överens om”. I mera långsiktiga utvecklings- och processfrågor hyser flera deltagare gott hopp till en kommande aktivitet, som man uppfattar är sprunget ur ”Lokal mat ...” och där Urban Laurin ska vara ledare.

Information och kommunikation

Den nöjda gruppen menar att projektledaren varit ett bollplank och vid konkreta förfrågningar har de upplevt sig få användbar information och tips om var det funnits mer information att hämta.

Andra framhåller att det man främst uppfattat av projektet är inbjudningar till olika kurser, resor och möjligheter till exponering. Man har inte uppfattat att just deras egna behov har varit utgångspunkt för kursernas innehåll, utan mera som att kursinnehållet varit bestämt ”uppifrån”. Man efterfrågar också information i form av sammanställningar av vilka andra som deltar i projektet, hur man arbetar och vad som produceras.

Kritik finns mot att information ibland gått ut sent. ”Om man ska presentera och försöka sälja en produkt på en marknad eller mäsas kan man ju inte få inbjudan bara någon vecka innan. Man måste ju både producera större mängder och göra en snygg presentation.” ”Samma dag som kursinbjudan kom ut så var det redan fullt, eftersom många anmält sig direkt efter föregående kurs – och då var det väl onödigt att skicka ut någon inbjudan alls.” Några säger sig också ibland ha upplevt att de kanske inte är tillräckligt ”avancerade” för att vara välkomna till olika aktiviteter.

Kunskap och kompetenshöjning

De som deltagit i någon eller några kurser är mycket nöjda med innehållet. ”Mycket hög kvalitet.” ”Duktiga, kunniga kursledare.” Man har också uppfattat kurserna som inspirerande och som ett bra sätt att knyta kontakter och få en breddad kunskap om andra med liknande intressen i länet. Även de möjligheter till marknadsföring och

exponering av produkter som erbjudits i samband med mässor och marknader har uppskattats.

Utöver de lovordade kompetenshöjande och specialiserade kurserna efterfrågas också personlig rådgivning som utgår ifrån de behov man själv och ens eventuella företag har i just denna fas. Dels handlar det naturligtvis om inspiration och stöd, men man efterfrågar även expertis i olika frågor – t ex lagstiftning, ekonomi, företagande och miljö.

Nätverk och klusterbildningar

Kurserna har av många uppfattats som goda möjligheter att knyta kontakter med ”likasinnade”. Flera menar sig också veta att ”det är bara att ringa till Anita så kan jag få massor med tips om vilka som håller på med olika saker”. Men detta uppfattas av många inte som tillräckligt. ”Man kan få många hänvisningar till andra producenter, men de behov jag har av stöd och råd är långsiktiga och det kräver mer än vad enskilda producenter kan hjälpa varandra med.”

Några av de intervjuade menar sig ha just detta projekt att tacka för de vågat ”ta steget”, och göra en större satsning. ”När man ser att det fungerar på andra ställen, och att behoven finns, så vågar man tro på att det ska fungera även här.”

Andra menar, med hänvisning till att detta projekt inte varit särskilt tydligt, att just detta projekt inte särskilt bidragit till att utveckla deras nätverk, eller utveckla deras kontakter i någon större grad. Det finns istället kritik mot att det varit för mycket av enstaka nedslag, visserligen trevliga – men utan uppföljande och processdrivande aktiviteter. Från några håll finns kritik mot att projektet satsat för lite på att få producenter, förmedlare och brukare att mötas. ”Både producentnätverk och lokala nätverk behöver stimuleras.”

Sammanfattande omdöme

Ett av de dominerande intrycken från denna utvärdering är krockarna som uppstår mellan projektformen, och producenternas dagliga

verksamhet som ska utföras dag efter dag, på en fast plats och ofta på bestämda tider. Och som i det här fallet, då det handlar om lokal matproduktion och turism, har sin kulmen just under den tid som denna utvärdering skulle genomföras. De människor jag har pratat med har ”klämt in” tid för dessa intervjuer mitt i sitt hektiska arbete, trots att de inte alltid varit helt säkra på att de haft någon större delaktighet i detta projekt, men för att de haft ett engagemang och många synpunkter på vilket stöd de skulle vilja ha för att kunna fortsätta och utveckla sin verksamhet.

I dessa intervjuer framskymtar mer eller mindre tydligt en ”projekt-trötthet”. Dels pågår många olika projekt parallellt – och man vet inte alltid vilka som arrangerar vad – och dels är man trött på det som ibland beskrivs som att man gör samma sak om och om igen. ”Det hålls ett möte, och så går man dit och det är ju trevligt och inspirerande – men sen händer inget mer. Och då uppstår istället en tomhet eller en besvikelse, eftersom man börjat förvänta sig något.” ”Tänk så mycket energi det går åt till att presentera och förankra dessa projekt – energi som kunde användas i utvecklande arbete istället.”

Ett viktigt led i både kontaktskapandet och kompetensutvecklandet har de olika kurserna varit. Dessa får genomgående positiv respons, och verkar ha svarat mot de deltagandes behov på ett bra sätt. För några har nätverksarbetet fungerat utmärkt medan andra beskriver nätverksträffar som för stunden positiva och inspirerande, men att det lovar mer än vad som blir av.

Om jag nu avslutningsvis ska försöka se ett mönster i denna spridda samling synpunkter så är min uppfattning att detta projekt förefaller att i många fall ha lyckats då det gäller att stötta och inspirera lokala matproducenter som tvekat på tröskeln inför att våga göra en större satsning. De som är mindre nöjda med projektet är de som har ett engagemang och intresse men som jämförelsevis i lägre grad satsat på matproduktion. Bland dessa mera ”nya” och ”små” producenter kan ju dock finnas utvecklingsbar verksamhet för framtiden. Den gruppen har haft större behov av både personlig rådgivning och även av mera uthålligt processtöd än vad de uppfattat sig kunna få från detta projekt. Detta är ju ett klassiskt dilemma; ska stödet syfta till att några ska våga språnget, eller ska tusen blommor blomma? Detta dilemma sätter ju

också fingret på några väsentliga frågor: Vad är möjligt att genomföra i projektförhållande? Hur breda målgrupper kan man sikta på? Och vad är möjligt för en enda person att genomföra?

Detta är också frågor som de intervjuade ställer, och det de önskar sig inför framtiden är istället en fastare struktur med kontinuerlig verksamhet. Detta är faktiskt de flesta intervjuade ense om. Vad man önskar att denna tänkta organisation ska erbjuda utgår naturligtvis från de behov man själv har just nu, och det talar för att det bör finnas en bred verksamhet med många kunskapsområden tillgodosedda. Utvärderingen visar på behov både av kunskapsutveckling och av utvecklingsstöd.

De lokala matproducenterna uppfattar inte någon brist på kompetensutvecklande kurser i stort, men kvalitén på kursutbudet i detta projekt har varit särskilt uppskattat. Ett större problem är att kunna få tid till att gå på kurs, eftersom många dubbelarbetar och/eller är knutna till rutiner som är bundna både i tid och rum.

Stor efterfrågan finns av mer personlig rådgivning i olika frågor och uppbackning då man har med myndigheter att göra. Många efterfrågar ”expertkunskaper” om t ex lagar, företagande, ekonomi och miljö. Någon föreslog att Hushållningssällskapet skulle organiseras i likhet med LRF, eller samarbeta och knyta sina frågor i högre grad till den organisationen.

Lars Sundström, LRF, menar att det finns en poäng med att kompetensen och huvudansvaret för dessa frågor ligger på Hushållningssällskapet, men att LRF i hög grad uppfattar sig delaktiga i projektet genom det ekonomiska bidrag de ger till verksamheten. Sundström uppger att man från LRF ibland har upplevt att Hushållningssällskapet inte lyft fram det samarbete som finns. Kanske skulle samarbetet kunna vara tydligare uttalat och även kunna ske i praktiska frågor?

Något som inte så många formulerar, men som finns med som en grundton vid de olika intervjuerna, är den goda självkänsla som finns hos de flesta av dessa lokala matproducenter. ”Utan oss skulle det ju inte hända särskilt mycket i den här bygden.” ”Det blir ju väldigt

tydligt att det händer något här när vi har så många lokala produkter.” Producenterna och nätverken beskriver sig själva som viktiga för den lokala utvecklingen, och deras lokala identitet är positivt laddad. Detta menar jag kan vara en väsentlig följd av detta projekt (och andra liknande) som uppmärksammar det arbete som utförs och också ger möjlighet till kontakter med andra som har liknande intressen och villkor.